

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Concordia. Pia Et Vnanimi Consensv repetita Confessio
fidei & doctrinæ Electorvm, Principvm Et Ordinvm Imperii,
atq[ue] eorundem Theologorum, qui Augustanam
Confessionem amplectuntur**

Lipsiæ, 1606

De Potestate Et Primatv Papæ Tractatvs, Per Theologos Smalcaldiæ
congregatos conscriptus. Anno M. D. XXXVII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-35443

DE POTESTATE
ET PRIMATV PAPA
TRACTATVS, PER THEOLO-
gos Smalcaldiæ congregatos
conscriptus.

ANNO M. D. XXXVII.

Romanus Pontifex arrogat sibi,
quòd iure diuino sit supra omnes Ep-
iscopos & Pastores.

Deinde addit etiam, quòd iure diu-
ino habeat vtrunque gladium, hoc est,
autoritatem etiam regna conferendi & transferendi.

Et tertio dicit, quòd hæc credere sit de necessitate
salutis. Et propter has causas, Romanus Episcopus vo-
cat se Vicarium Christi in terris.

Hos tres articulos sentimus falsos, impios, Tyran-
nicos, & perniciosos Ecclesiæ esse.

¶ Ut autem intelligi nostra confirmatio possit: pri-
mum definiemus, quid vocent, supra omnes esse iure
diuino. Intelligunt enim esse Episcopum vniuersalem,
&, vt ipsi loquuntur, *οικουμενικόν*, id est, à quo debe-
ant petere ordinationem & confirmationem omnes
Episcopi & Pastores per totum orbem terrarum: qui
habeat ius eligendi, ordinandi, confirmandi, deponen-
di omnes Episcopos. Ad hæc arrogat sibi autorita-
tem condendi leges de cultibus, de mutatione Sacra-
mentorum, de doctrina: & vult suos Articulos, sua de-
creta, suas leges existimari pares legibus diuinis, Hoc
est, sentit, sic obligari conscientias hominum legibus
Pontificijs, vt peccent mortaliter, qui eas negligunt
etiam sine scandalo. Et atrocius est, quod addit, quòd
sit de necessitate salutis, hæc omnia credere.

PRIMUM igitur ostendamus ex Euangelio, quod Romanus Episcopus non sit iure diuino supra alios Episcopos & Pastores.

Lucæ 22. Christus expressè prohibet dominationem inter Apostolos. Nam hæc ipsa erat quæstio, cum Christus dixisset de sua passione, disputabant quis esset præfutura, & tanquam absentis Christi Vicarius futurus: ibi Christus hunc Apostolorum errorem reprehendit, & docet, non futuram inter illos dominationem seu superioritatem, sed Apostolos tanquam pares ad commune ministerium Euangelij mittendos esse. Ideò ait: Reges gentium dominantur eis, vos autem non sic, sed quicumq; voluerit esse maior inter vos, erit minister vester. Hic ostendit Antithesis, quòd dominatio improbetur. Idem docet similitudo, cum Christus in eadem disputatione de regno, collocat in medio puerum, significans non futurum principatum inter ministros, sicut nec puer principatum aliquem sibi sumit aut appetit.

Iohannis 20. Christus pariter mittit Apostolos sine discrimine, cum ait: Sicut misit me Pater, ita & ego mitto vos. Eodem modo ait se mittere singulos, sicut ipse missus est: quare nulli tribuit prærogatiuam, aut dominationem præ reliquis.

Galat. 2. Paulus manifestè affirmat, se neq; ordinatum neq; confirmatum esse à Petro, nec agnoscit Petrum talem, à quo petenda sit confirmatio. Et nominatim pugnat hac de re, suam vocationem non pendere ab auctoritate Petri. Debit autem agnoscere Petrum tanquam superiorem, si Petrus erat iure diuino superior. Ideo inquit Paulus, se non consulto Petro statim docuisse Euangelium. Item, Mea nihil refert, quales illi fuerint, qui aliquid esse videntur: personam enim hominis DEVS non accipit. Item, Qui videbatur esse aliquid, nulla mihi mandata dederunt. Cum

igitur Paulus clarè testetur, se ne voluisse quidem requirere Confirmationem Petri, etiam cum ad eum venisset: docet auctoritatem Ministerij à verbo Dei pendere, & Petrum non fuisse superiorem cæteris Apostolis, nec vnius Petri ordinationem aut confirmationem requirendam esse.

1. Corinth. 3. Paulus exæquat ministros, & docet Ecclesiam esse supra ministros. Quare Petro non tribuitur superioritas aut dominatio supra Ecclesiam, aut reliquos ministros. Sic enim ait: Omnia vestra sunt, siue Paulus, siue Apollo, siue Cephæ, id est, Nec cæteri ministri, nec Petrus sibi sumat dominationem, aut superioritatem supra Ecclesiam, non onerent Ecclesiam traditionibus, non valeat vllius auctoritas plus quam verbum, non opponatur auctoritas Cephæ contra auctoritatem aliorum Apostolorum, sicut argumentabantur tempore; Cephæ hoc obseruat, qui est superior Apostolus, Ergo & Paulus & cæteri debent hoc obseruare. Hunc prætextum Paulus detrahit Petro, & negat eius auctoritatem anteferendam esse cæteris, aut Ecclesie,

EX HISTORIIS.

Nicæna Synodus ordinavit, vt Alexandrinus Episcopus curaret Ecclesias in Oriente, & Romanus Episcopus curaret suburbanas, hoc est, eas, quæ in prouincijs Romanis in Occidente erant. Hinc primùm humano iure, hoc est, ordinatione Synodi creuit auctoritas Romani Episcopi: iam si Romanus Episcopus habuisset iure diuino superioritatem: non licuisset Synodo detrahere ei aliquid iuris, & in Alexandrinum transferre, imò omnes Orientis Episcopi perpetuò debuissent petere ordinationem & confirmationem à Romano.

Item, Synodus Nicæna constituit, vt Episcopi eligerentur a suis Ecclesijs, præsentem aliquo vicino Episcopo, aut pluribus. Idem seruatum est etiam in Occidente

& in

& in Latinis Ecclesiis, sicut testatur Cyprianus & Augustinus. Sic enim ait Cyprianus in Epistola 4 ad Corneliū. Propter quod diligenter de diuina traditione & Apostolica obseruatione seruandum est & tenendum, quod apud nos quoq; & ferè in omnibus prouinciis tenetur, vt ad ordinationes ritè celebrandas, ad eam plebem, cui præpositus ordinatur, Episcopi eiusdem prouinciæ proximi quiq; conueniant, & Episcopus deligatur, plebe præsentē, quæ singulorum vitam plenissimè nouit: quod & apud nos factum videmus in Sabini collegæ nostri ordinatione, vt de vniuersæ fraternitatis iussu, & de Episcoporum, qui in præsentia conuenerant, iudicio Episcopatus ei deferretur, & manus ei imponeretur. Hunc morem Cyprianus vocat diuinam traditionem, & Apostolicam obseruationem, & affirmat ferè in omnibus prouinciis obseruari. Cùm igitur nec ordinatio, nec confirmatio à Romano Episcopo peteretur in maxima orbis parte, in Græcis & Latinis Ecclesiis: satis apparet, Ecclesias tunc non tribuisse superioritatem & dominationem Romano Episcopo.

Superioritas illa est impossibilis: Nam impossibile est, vnum Episcopum esse inspectorem Ecclesiarum totius orbis terrarum, aut Ecclesias in vltimis terris sitas petere ab vno ordinationem. Constat enim, regnū Christi dispersum esse per totum orbem terrarum: hodieq; multæ sunt Ecclesiæ in Oriente, quæ non petunt à Romano Episcopo ordinationem aut confirmationem, Itaq; superioritas illa cùm sit impossibilis, & non agnouerint eam Ecclesiæ in maxima parte orbis: satis apparet, non institutam esse.

Multæ veteres Synodi sunt indictæ & habitæ, in quibus non præsedit Romanus Episcopus, vt Nicena & pleræq; aliæ. Id quoq; testatur, quòd Ecclesia tunc non agnouerit primatum seu superioritatem Romani Episcopi.

Hieronymus inquit: Si autoritas quæritur, orbis maior vrbe. Vbicunq; Episcopus fuerit, siue Romæ, siue Eugubij, siue Constantinopoli, siue Regij, siue Alexandria, eiusdem meriti est, & eiusdem sacerdotii, &c.

Gregorius scribens ad Alexandrinum Patriarcham, vetat se appellari vniuersalem Episcopum. Et in Regestis dicit, in Synodo Chalcedonensi oblatum esse primatum Romano Episcopo, nec tamen acceptum.

Postremo, quomodo potest Papa iure diuino esse supra totam Ecclesiam, cum Ecclesia habeat electionem, & paulatim mos inualuerit, vt Romani Episcopi ab Imperatoribus confirmarentur?

Item, cum diu fuissent certamina de primatu, inter Romanum & inter Constantinopolitanum Episcopum, tandem Phocas Imperator constituit, Romano Episcopo tribuendum esse primatum. Quod si Ecclesia vetus agnouisset Romani Pontificis primatum, hæc contentio non incidere potuisset, nec fuisset opus decreto Imperatoris.

Sed obiiciunt quædam dicta, videlicet: Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, Item: Tibi dabo claues, Item: Pasce oues meas, & alia quædam. Cum autem hæc tota controuersia, copiose & accuratè tractata sit alibi in libris nostris, nec recenseri omnia hoc loco possint: referimus nos ad ea scripta, eaq; præ repetitis habere volumus, breuiter tamen respondebimus de interpretatione.

In omnibus illis dictis, Petrus sustinet personam communè toti cœtus Apostolorum, sicut ex ipso textu apparet, Nam Christus interrogat non vnum Petrum, sed ait: Vos quem me esse dicitis? Et quod hic singulari numero dicitur: Tibi dabo claues, Quicquid ligaueris: alibi plurali numero dicitur: Quicquid ligaueritis, &c. Et in Iohanne: Quorum remisistis peccata, &c. Hæc verba testantur, pariter omnibus Apostolis trad

clau

claves, & pariter mitri omnes Apostolos. Ad hæc necesse est fateri, quod claves non ad personam vnus certi hominis, sed ad Ecclesiam pertineant, vt multa clarissima & firmissima argumenta testantur. Nam Christus de clauibus dicens Matth. 18. addit: Vbicunq; duo vel tres consenserint super terram, &c. Tribuit igitur principaliter, claves Ecclesiæ, & immediatè: sicut & ob eam causam Ecclesia principaliter habet ius vocationis. Itaq; necesse est in illis dictis, Petrum sustinere personam totius cœtus Apostolorum. Quare non tribuunt aliquam prærogatiuam seu superioritatem, seu dominationem Petro.

Quod verò dictum est: Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: certè Ecclesia non est ædificata super auctoritatem hominis, sed super ministerium illius professionis, quam Petrus fecerat, in qua prædicat Iesum esse Christum filium Dei. Ideo alloquitur eum tanquam ministrum: Super hanc petram, id est, super hoc ministerium. Porro ministerium noui Testamenti non est alligatum locis & personis, sicut ministerium Leuiticum: sed est dispersum per totum orbem terrarum, & ibi est, vbi Deus dat dona sua, Apostolos, Prophetas, Pastores, Doctores: nec valet illud ministeriū propter vnius personæ auctoritatem, sed propter verbū à Christo traditum. Et hoc modo, non de persona Petri, interpretantur plurimi ex sanctis Patribus hanc sententiam (super hanc petram) vt Origenes, Cyprianus, Augustinus, Hilarius, & Beda.

Sic ait Chrysostronus: super hanc Petram, non super Petrum. Non enim super hominem, sed super fidem Petri, ædificauit Ecclesiam suam. Quæ autem erat fides? Tu es Christus filius Dei viui. Et Hilarius: Petro reuelauit pater, vt diceret: Tu es Filius Dei viui. Super hanc igitur confessionis petram, Ecclesiæ ædificatio est: hæc fides Ecclesiæ fundamentum est.

Et hoc quod dicitur: *Pasce oves meas.* Item, *Dilige me plus his?* Hinc nondum sequitur, peculiarem superioritatem Petro traditam esse. Iubet eum *pasce*, hoc est, docere verbum, seu Ecclesiam verbo regere, quod habet Petrus commune cum cæteris Apostolis.

Secundus articulus magis etiã perspicuus est, quod Christus dederit Apostolis tantum potestatem spiritua-lem, hoc est, in mandatũ docendi Evangelij, annuncian-di remissionem peccatorum, administrandi Sacramen-ta, excommunicandi impios sine vi corporali: nec de-dedit potestatem gladij, aut ius constituendi, occupan-di, aut conferendi regna mundi. Christus enim ait: *Ite, docentes seruare ea, quæ præcepi vobis.* Item: *Sicut misit me Pater, ita & ego mitto vos.* Constat autem, Christum non esse missum, vt gladium gereret, aut re-neret regnum mundanum, sicut ipse inquit: *Regnum meum non est de hoc mundo.* Et Paulus ait: *Non do-minamur fidei vestræ.* Item: *Arma militiæ nostræ non sunt carnalia, &c.*

Quod igitur Christus in passione spinis coronatur, & producitur deridendus in regia purpura: significa-tum est fore, vt spreto regno spirituali, hoc est, oppres-so Evangelio, constituatur aliud mundanum regnum, prætextu potestatis Ecclesiasticæ. Quare Bonifacij Octaui constitutio, & cap. *Omnes distinct.* 22. & si-miles sententiæ, sunt falsæ & impiæ, quæ contendunt, iure diuino Papam esse Dominum regnorum mundi. Ex qua persuasione, tenebræ in Ecclesiam horribiles inuectæ sunt: deinde etiam magni in Europa motus orti. Neglectum est enim ministerium Evangelij: ex-tincta est notitia fidei, & regni spiritualis: Christiani iustitia putabatur esse illa externa Politia, quam Papi constituisset. Deinde Papæ rapere ad se Imperia cepe-runt, transtulerunt regna, vexarunt iniustis excommu-nicationibus & bellis ferè omnium nationum Reges in

Euro-

Europa, sed maximè Imperatores Germanicos, aliàs vt occuparent Italicas ciuitates, aliàs vt Episcopos Germaniæ redigerent in suam seruitutem, & eriperent Imperatoribus collationem. Imò etiam in Clementina scriptum est: Vacante imperio, Papam esse legitimum successorem. Ita Papa non solum dominationem contra mandatum Christi inuasit, sed etiam Tyrannicè prætulit se omnibus Regibus. Nec tantum in hac re factum ipsum reprehendendum est, quantum illud detestandum, quòd prætexit autoritatè Christi, quòd clauis ad regnum mundanum transfert, quòd salutem alligat ad has impias & nefarias opiniones, cum ait, de necessitate salutis esse, vt credant homines, iure diuino hanc dominationem competere. Hi tanti errores cum obscurent fidem & regnum Christi, nullo modo dissimulandi sunt. Euentus enim ostendit, eos fuisse magnas pestes Ecclesiæ.

TER T I O loco hoc addendum est. Etiam si Romanus Episcopus diuino iure primatū & superioritatem haberet: tamen non debetur obedientia his Pontificibus, qui defendunt impios cultus, idolatriam, & doctrinam pugnantem cum Euangelio: Imò tales Pontifices, & tale regnum, haberi debent tanquam anathema, sicut Paulus clarè docet: Si Angelus de cælo aliud Euangelium doceret, præter id, quod vos docui, anathema sit. At in Actis: Oportet DEO magis obedire quam hominibus. Idem & Canones clarè docent, hæretico Papæ non esse obediendum. Leuiticus Pontifex iure diuino erat sumus sacerdos: & tamen impijs Pontificibus non erat obediendum, vt Ieremias & alij Prophetæ dissentiebant à Pontificibus, Apostoli dissentiebant à Caipha, nec debebant ei obedire.

CONSTAT autem, Romanos Pontifices cum suis membris defendere impiam doctrinam & impios cultus. Ac planè notæ Antichristi competunt in regnum

regnum

regnum Papæ & sua membra. Paulus enim ad Thesalonicensis describens Antichristum, vocat eum aduersarium Christi, extollentem se super omne, quod dicitur aut colitur Deus, sedentem in templo Dei, tanquam Deum. Loquitur igitur de aliquo regnante in Ecclesia non de Regibus Ethnicis: & hunc vocat aduersarium Christi, quia doctrinam pugnantem cum Euangelio excogitaturus sit, & is arrogabit sibi autoritatem diuinam. Primum autem constat, Papam regnare in Ecclesia, & prætextu Ecclesiasticæ autoritatis & ministræ sibi hoc regnum constituisse. Præterit enim hæc verba Tibi dabo claues. Deinde doctrina Papæ multipliciter pugnat cum Euangelio, & arrogat sibi Papæ autoritatem diuinam tripliciter: Primum, quia sumit sibi immutandi doctrinam Christi, & cultus à Deo institutos, & suam doctrinam & suos cultus vult obseruari tanquam diuina. Secundò, quia sumit sibi potestatem, non solum ligandi, & soluendi in hac vita, sed etiam sumit sibi ius de animabus post hanc vitam. Tertio, quia Papam non vult ab Ecclesia aut ab vllò iudicari, & ante se suam autoritatem iudicio Conciliorum, & totius Ecclesiæ. Hoc autem est se DEVM facere, nolle ab Ecclesia aut ab vllò iudicari. Postremo, hos tam horribiles errores & hanc impietatem defendit summa sæuitia, & interficit dissentientes.

Hæc cum ita sint, cauere omnes Christiani debent ne fiant participes impiæ doctrinæ, blasphemiarum, & iniustæ crudelitatis Papæ. Ideo Papam cum suis membris, tanquam regnum Antichristi, deserere & execrari debent, sicut Christus iussit: Cauete à Pseudoprophetis. Et Paulus iubet, impios Doctores vitandos & execrandos esse, tanquam anathemata. Et 2. Cor. 6. ait Ne sitis consortes infidelium, quæ est enim societas lucis & tenebrarum?

DISSIDERE à consensu tot gentium, & dici scilicet

maticos graue est. Sed autoritas diuina mandat omni-
 bus, ne sint socij & propugnatores impietatis & iniu-
 stitiae. Ideo satis excusatae sunt conscientiae no-
 strae: sunt enim manifesti errores regni Papae. Et scri-
 ptura tota voce clamat, errores illos esse doctrinam
 demoniorum & Antichristi. Manifesta est idolatria in
 prophanatione Missarum: quae cum alia vitia habent,
 tum ad turpissimum quæstum impudenter collatae
 sunt. Doctrina de Pœnitentia prorsus deprauata est à
 Papa, & à suis membris. Docent enim remitti peccata
 propter dignitatem nostrorum operum. Deinde iubent
 dubitare, an contingat remissio. Nusquam docent, quòd
 gratis propter Christum remittantur peccata, & quòd
 hac fide consequamur remissionem peccatorum. Ita
 gloriam Christi obscurant, & conscientijs firmam con-
 solationem eripiunt, & abolent veros cultus, videlicet
 exercitia fidei luçantis cum desperatione. Obscura-
 uerunt doctrinam de peccato, & finxerunt traditione
 de enumeratione delictorum, parientem multos erro-
 res & desperationem, affinxerunt satisfactiones, quibus
 etiam obscurauerunt beneficium Christi. Ex his natae
 sunt indulgentiae, quae sunt mera mendacia, quæstus
 causa excogitata. Deinde inuocatio sanctorum quan-
 tos abusus, & quam horrendam idolatriam peperit?
 Quanta flagitia orta sunt ex traditione de Coelibatu?
 Quantas tenebras offudit Euangelio doctrina de Vo-
 tis? Ibi finxerunt, vota esse iustitiam coram Deo, & me-
 reri remissionem peccatorum. Ita transfulerunt bene-
 ficium Christi in humanas traditiones, & penitus ex-
 tinxerunt doctrinam de fide. Finxerunt, nugacissimas
 traditiones esse cultus Dei, & perfectionem, & prætu-
 lerunt eas operibus vocationum, quas Deus requirit
 & ordinauit. Neq; hi errores sunt existimandi leues:
 ledunt enim gloriam Christi, & afferunt perniciem a-
 nimabus, nec possunt dissimulari.

DEINDE ad hos errores accedunt duo ingenta peccata: Primum, quòd defendit errores illos inuita læuitia & supplicijs: Alterum, quòd iudicium eripit Ecclesiæ, nec sinit ritè iudicari Ecclesiasticas contro- uersias: imò contendit, se supra Concilium esse, & de- creta Conciliorù rescindere posse, sicut interdum im- pudenter loquuntur Canones. Sed multò impuden- tiùs hoc factum esse à Pontificibus, exempla testan- tur. 9. quæstione 3. ait Canon: Nemo iudicabit pri- mam sedem. Neq; enim ab Augusto, neq; ab omni Clero, neq; à Regibus, neq; à populo iudex iudicatur. Duplicem Tyrannidem exercet Papa, defendit errores suos vi & homicidijs, & vetat cognitionem. Hoc po- sterioris etià plus nocet, quàm vlla supplicia. Quia sub- lato verò iudicio Ecclesiæ, non possunt tolli impia dogmata, & impij cultus, & multis seculis infinitas a- nimas perdunt.

CONSIDERENT igitur pij tantos errores regi- Papæ, & Tyrannidem, & cogitent primùm abiiciendos esse errores, & amplectendam esse veram doctrinam propter gloriam Dei, & ad salutem animarum.

Deinde cogitent etiam, quantum scelus sit, aditu- re iniustam crudelitatem, in interficiendis sanctis, quo- rum sanguinem Deus haud dubiè ulciscetur.

In primis autem oportet præcipua mēbra Ecclesiæ Reges & Principes, consulere Ecclesiæ, & curare, vt er- rores tollantur, & conscientiæ sanentur, sicut Deus no- minatim Reges hortatur: Et nunc Reges intelligite erudimini, qui iudicatis terram. Prima enim cura Regi esse debet, vt ornent gloriam Dei. Quare indignissim- fuerit, eos conferre auctoritatem & potentiam suam, a confirmandam idolatriam, & cætera infinita flagitia, ad faciendas cædes sanctorum.

Et vt Papa Synodos habeat: quomodo sanari Ec- clesia potest, si Papa nihil decerni contra arbitriū suum

patiatur, si nemini concedat dicere sententiã, nisi suis membris? quæ habet obligata horrendis iuramentis & maledictionibus, ad defensionem suæ Tyrãidis & impietatis, sine v'la exceptione verbi Dei. Cùm autẽ iudicia Synodorum sint Ecclesiæ iudicia, non Pontificũ: præcipuè Regibus conuenit coercere Pontificum licentiam, & efficere, ne Ecclesiæ eripatur facultas iudicandi & decernendi ex verbo Dei. Et vt reliquos errores Papæ taxare cæteri Christiani debent: ita etiã reprehendere debent Pontificem defugientẽ & impediẽtẽ veram cognitionem & verum iudicium Ecclesiæ.

Itaq; etiam si Romanus Episcopus iure diuino haberet primatum: tamen posteaquam defendit impios cultus & doctrinam pugnantem cùm Euangelio, non debetur ei obedientia, imò necesse est ei tanquã Antichristo aduersari. Errores papæ manifesti sunt, & nõ leues. Manifesta est etiam crudelitas, quam exercet. Et constat mandatum Dei esse, vt fugiamus idolatriã, impiam doctrinam, & iniustam sæuitiã. Ideo magnas, necessarias, & manifestas causas habent omnes pu, ne obtemperent Papæ. Et hæ necessariæ causæ pios consolantur, aduersus omnia conũtia; quæ de scandalis, de schismate, de discordia obũti solent.

Qui verò sentiunt cum Papa, & defendunt eius doctrinam & cultus, polluunt se idolatria & blasphemis opinionibus, fiunt rei sanguinis piorum, quos Papa persequitur, lædunt gloriam Dei, & impediunt salutem Ecclesiæ: quia confirmant errores & flagitia ad omnem posteritatem.

DE POTESTATE ET IURISDICTIONE

EPISCOPORVM.

EVANGELIUM tribuit his, qui præsunt Ecclesiis, mandatum docendi Euangelium, remittendi peccata,

cata,

cata, administrandi Sacramenta: præterea iuris dictio-
nem, videlicet, mandatum excommunicandi eos, quo-
rum nota sunt crimina & resipiscentes rursum ablo-
uendi. Ac omnium confessione etiam aduersariorum
liquet, hanc potestatem iure diuino communem esse
omnibus, qui præsunt Ecclesiis, siue vocentur Pastores
siue Presbyteri, siue Episcopi. Ideoq; Hieronymus a-
pertè docet, in literis Apostolicis, omnes, qui præsunt
Ecclesiis, & Episcopos & Presbyteros esse, & citat e-
Tito: Propterea te reliqui in Creta, vt constituas Pres-
byteros per ciuitates. Et deinde addit: Oportet Epi-
scopum esse vnus vxoris virum. Item, Petrus & Iohan-
nes vocant se Presbyteros. Et deinde addit: Quòd au-
tem postea vnus electus est, qui cæteris præponeretur,
in remediũ schismatis factum est, ne vnusquisq; ad se
trahens Ecclesiam Christi rumperet. Nam & Alexan-
dria à Marco Euangelista vsq; ad Esdras & Dionysium
Episcopos, Presbyteri semper ex se vnum eligebant, &
in excelso loco collocabant, quem Episcopum no-
minabant: quomodo si exercitus Imperatorem sit-
faciat. Diaconi autem eligant ex se, quem indultum
nouerint, & Archidiaconum nuncupent. Quid enim
facit Episcopus excepta ordinatione, quod Presbyte-
non facit? Docet igitur Hieronymus, humana autori-
tate distinctos gradus esse Episcopi, & Presbyteri se
Pastoris. Idq; res ipsa loquitur, quia Potestas est ea-
dem, quam supra dixit.

SED vna res postea fecit discrimen Episcoporum
& Pastorum, videlicet, Ordinatio: quia institutum est
vt vnus Episcopus ordinaret ministros in pluribus Ec-
clesiis, Sed cum iure diuino non sint diuersi gradus
Episcopi, & Pastoris: manifestum est, ordinationem
Pastore in sua Ecclesia factam iure diuino ratam esse.
Itaq; cum Episcopi ordinarij sunt hostes Ecclesie, &
nolunt impertire ordinationem: Ecclesie retinentur

suum. Nam vbiunque est Ecclesia, ibi est ius administrandi Euangelij. Quare necesse est, Ecclesiam retinere ius vocandi, eligendi, & ordinandi ministros. Et hoc ius est donum propriè datum Ecclesie, quod nulla humana autoritas Ecclesie eripere potest, sicut & Paulus testatur ad Ephesios, cum ait: Ascendit, dedit dona hominibus. Et numerat inter dona propria Ecclesie, Pastores & Doctores. Et addit, dari tales ad ministerium, ad ædificationem corporis Christi. Vbi est igitur vera Ecclesia, ibi necesse est esse ius eligendi & ordinandi ministros: sicut in casu necessitatis absoluit etiam Laicus, & fit minister ac Pastor alterius: sicut narrat Augustinus historiam de duobus Christianis in nauis, quorum alter baptizauerit *κατηχόμενον*, & is baptizatus deinde absoluerit alterum. Huc pertinent sententia Christi, quæ testantur, claves Ecclesie datas esse, non tantum certis personis: Vbiunq; erunt duo vel tres congregati in nomine meo, &c.

Postremò etiam hoc confirmat sententia Petri: Vos estis regale sacerdotium. Quæ verba ad veram Ecclesiam pertinent, quæ cum sola habeat sacerdotium, certè habet ius eligendi & ordinandi ministros, Idq; etiam communissima Ecclesie consuetudo testatur. Nam olim populus eligebat Pastores & Episcopos. Deinde accedebat Episcopus, seu eius Ecclesie, seu vicinus, qui confirmabat electum impositione manuum, nec aliud fuit ordinatio, nisi talis comprobatio. Postea accesserunt nouæ ceremonie, quales multas describit Dionysius, Sed est autor nouus & fictitius, quisquis est, sicut & Clementis scripta sunt supposititia, Deinde recentiores addiderunt: Do tibi potestatem sacrificandi pro viuis & mortuis. Sed ne illud quidem apud Dionysium est.

Ex his omnibus liquet, Ecclesiam retinere ius eligendi & ordinandi ministros, Et causam schismati & discordie præbent, impietas & tyrannis Episcoporum:

quia Paulus præcipit, vt Episcopi docentes & defendentes impiam doctrinam & impios cultus, habeantur tanquam anathemata.

Diximus de Ordinatione, quæ vna, vt Hieronymus ait, discernebat Episcopos à reliquis Presbyteris. Itaque nulla disputatione opus est, de cæteris Episcoporum officijs. Nec verò opus est dicere de Confirmatione. Item de Campanarum consecratione, quæ propemodum sola retinuerunt. De Iurisdictione aliquid dicendum est.

Constat, Iurisdictionem illa communem excommunicandi reos manifestorum criminum, pertinere ad omnes Pastores. Hanc tyrannicè ad se solos transfulerunt, & ad quæstum conuulerunt. Constat enim, officiales, vt vocantur, non toleranda licentia vfos esse, & vel avaritia, vel propter alias cupiditates, vexasse homines, & excommunicasse, sine vilo ordine iudiciorum. Quæ est autem tyrannis, officiales in ciuitatibus habere potestatem, (suo arbitrata, sine ordine iudiciorum, damnandi & excommunicandi homines) Et hæc potestate quilibet in rebus abusi sunt? videlicet non in puniendis veris delictis, sed in ieiunijs aut ferijs violatis, aut similibus nugis. Tantum adulteria interdum puniebant: & in hac re sæpè vexabant innocentes & honestos homines. Porro cum hoc crimen sit grauissimum, certè, sine ordine iudiciali nemo damnandus est. Cum igitur hanc Iurisdictionem Episcopi tyrannicè ad se solos transfulerint, eaquæ turpiter abusi sint: nihil opus est propter hanc Iurisdictionem obedire Episcopis. Sed cum sint iustæ causæ, cur non obtemperemus? rectum est, & hanc Iurisdictionem reddere pijs Pastoribus, & curare, vt legitime exerceatur, ad morum emendationem, & gloriam Dei.

Reliqua est Iurdictio in ijs causis, quæ iure Canonico ad eorum, vt vocant, Ecclesiasticum pertinent, ac præcipuè in causis matrimonialibus. Hæc quoque

habent

habent Episcopi humano iure, & quidem non admodum veteri, sicut ex Codice & nouellis Iustiniani apparet, iudicia matrimoniorum tunc fuisse apud Magistratus. Et iure diuino coguntur Magistratus Mundani hæc iudicia exercere, si Episcopi sint negligentes. Idem concedunt & Canones. Quare etiam propter hanc iurisdictionem non necesse est obedire Episcopis. Et quidem cum leges quasdam conderint iniustas de coniugijs, & in suis iudicijs obseruent: etiam propter hanc causam opus est alia iudicia constitui. Quia traditiones de cognatione spiritali sunt iniustæ. Iniusta etiam traditio est, quæ prohibet coniugium personæ innocenti, post factum diuortium. Etiam iniusta lex est, quæ in genere omnes claustrales & doctores desponsationes contra ius parentum approbat. Est & iniusta Lex de celibatu sacerdotum. Sunt & alij laquei conscientiarum in eorum Legibus, quos omnes recitare nihil attinet. Illud satis est recitasse, quod multæ sunt iniustæ leges Papæ, de negotijs matrimonialibus, propter quas magistratus debent alia iudicia constituere.

Cum igitur Episcopi, qui sunt addicti Papæ, defendant impiam doctrinam & impios cultus, nec ordinent pios Doctores: imò adiuuent scelerum Papæ: præterea iurisdictionem eripuerint Pastoribus, & hanc tantum tyrannicè exerceant: postremò cum in causis matrimonialibus multas iniustas leges obseruent: satis multæ & necessariæ causæ sunt, quare Ecclesiæ non agnoscant eos tanquam Episcopos. Ipsi autem meminerint, opes datas esse Episcopis, tanquam eleemosynas, propter administrationem & utilitatem Ecclesiarum, sicut inquit Regula: Beneficium datur propter officium. Quare non possunt bona conscientia possidere illas eleemosynas: & Ecclesiam interim defraudant, cui opus est illis facultatibus ad ministros alendos, & iuuanda studia, & suppeditandam certis pauperibus, & constituenda iudicia,

præsertim matrimonialia. Tanta enim varietas & magnitudo est controuersiarum matrimonialium, utinam opus sit peculiari foro, ad quod constituendum opus est Ecclesiæ facultatibus. Petrus prædixit futuros impios Episcopos, qui eleemosynis Ecclesiarum abuterentur ad luxum, neglecto ministerio. Sciant ergo illi, qui Ecclesiam defraudant, etiam eius sceleris penas Deo se daturos esse.

**DOCTORES ET CON-
CIONATORES, QUI CON-
fessionis Augustanæ & Apologiæ
subscriperunt.**

ANNO M. D. XXXVII.

DE mandato illustrissimorum Principum & ordinum, ac ciuitatum Euangelij doctrinam profitentium, relegimus articulos Confessionis exhibitæ Imperatori in Conuentu Augustano, & De beneficio omnes Concionatores, qui in hoc Smalcaldensi conuentu interfuerunt, consentientes profitentur, se iuxta articulos Confessionis & Apologiæ sentire, & docere in suis Ecclesijs. Profitentur etiam, se articulum de primatu Papæ, & eius potestate, & de potestate & iurisdictione Episcoporum, qui hic Principibus in hoc conuentu exhibitus est Smalcaldicæ, approbare. Ideò nomina sua subscribunt.

Ego Iohannes Bugenhagenus Pomeranus D. subscribo articulum Confessionis Augustanæ, Apologiæ, & articulum de Papatu Smalcaldicæ principibus oblato.

Et ego Urbanus Regius D. Ecclesiarum in Ducatu Lubenburghensi Superintendens, subscribo.

Nicolaus Ambsdorff Magdeburgensis subscripsit.

Georgius Spalatinus Aldenburghensis subscripsit.

Andreas Osiander subscribo.

M. Vitus Dieterich Noribergensis subscripsit.
Stephanus Agricola Ecclesiastes Curienſis manu propria
ſubſcripſit.
Iohannes Draconites Marburgenſis ſubſcripſit.
Chunradus Figenbotz ſubſcripſit per omnia.
Martinus Bucerus.
Erhardus Schnepffius ſubſcribo.
Paulus Rhodius concionator in Stetin.
Gerardus Oetiker Eccleſia Mindenſis Miniſter.
Simon Schneueus Parochus Crailsheim.
Brixius Northanus Suſatienſis Concionator.
Rurſum ego Pameranus ſubſcribo nomine Magiſtri Io-
hannis Brentij, quem admodum mihi mandauit.
Philippus Melanthon ſubſcripſit manu propria.
Antonius Coruinus ſubſcribit, tam ſuo, quàm Adami à
Fulda nomine, manu propria.
Iohannes Schlainhauffen ſubſcribit manu propria.
M. Georgius Heltus Porchemius.
Michaël Cælius Concionator Mansfeldenſis.
Petrus Geltnerus Concionator Eccleſia Franckenfur-
Dionyſius Melander ſubſcripſit. (denſis.)
Paulus Fagius Argentinenſis.
Vendalinus Faber Parochus Seburga in Mansfeldia.
Conradus Otingerus Phorcenſis, Vdalrici Ducis VVirt.
Concionator.
Bonifacius VVolfart, Verbi miniſter Eccleſia Auguſtana.
Iohannes AEpinus Hamburgenſis Superintendens ſub-
ſcripſit propria manu.
Idiſum facit Iohannes Amſterdamus Bremeniſis.
Iohannes Fontanus inferioris Haſſia Superintendens
ſubſcripſit.
Fridericus Myconius, pro ſe & iuſto Menio ſubſcripſit.
Ambroſius Blaurerus.

Legi, & iterum atque iterum relegi Confeſſionem &
Apologiam ab Illuſtriſſimo Principe Electore Saxonia,

Et alijs Principibus ac Statibus Romanis Imperij Caesarea Majestati Augusta oblatam. Legi stem Formam Concordia in re Sacramentaria Viteberga cum D. Bucero, et alijs institutam. Legi etiam articulos D. Martino Luthero, Praeceptore nostro observandissimo, in Smalcaldensi conventu Germanica lingua conscriptos, et libellum de Papatu, et de potestate ac jurisdictione Episcoporum. Ac pro mediocritate mea iudicabo, haec omnia convenire cum sacra scriptura, et cum sententia vera et ynnocens Catholica Ecclesia. Quamquam autem in tanto numero doctissimorum Virorum, qui nunc Smalcaldia convenerunt, minimum omnium me agnoscam, tamen quia mihi non licet exitum huius contentus expectare, obsecro te clarissime Vir, D. Iohannes Bugenhageni, Pater in Christo observande, et humanitatis tuae, nomen meum, si opus fuerit, omnibus illis, qui supra commemoravi, adscribat. Me enim ita sentire, confiteri, et perpetuo docturum esse per Iesum Christum Dominum nostrum, hac meo Chirographo testor. Actum Smalcaldia XXIII. Februarij, Anno M. D. XXVII.

Iohannes Brentius Ecclesiastes Hallesis.

